

Barbara Simoniti

VONJ BRESKOVIH CVETOV V MESEČINI

Očaralo me je, da ni še nikoli slišal za Michelangela.

Kako naj mu ga razložim, sem najprej pomislila. Sploh mi ni treba, sem sklenila v trenutku; ni mu treba vedeti zanj. Lahko živi brez sumljivo mišičastih lepotic evropske domišljije. In zanj tudi stvarjenje ne velja – tista dokončna kretnja popolno izoblikovane roke, ki je ravnokar izpustila človeka; dlani sta se razšli, in zdaj je sam na svojem, vmesni prostor izgubljenega dotika pa je nabit s toliko občutki, da odmeva po vsej podobi s slutnjo slovesa in z rastočo slutnjo svobode. Odvisno od tega, kako si razporežen, ko gledaš prelomni izpust.

Meni je bila vedno ljubša svoboda, ne glede na to, kaj mi je Gino razlagal, ko sva si ogledovala brez konca znamenitih fresk. Spominjam se tistega poletja: Chanel 5, ker je Gino ljubil klasiko; vse tisto obdobje je imelo vonj in okus po Chanelu.

Razmišljala sem, do kakšne mere se moram zanimati za človeka, ki ga lahko zapeljem s čarobnim vonjem iz stekleničke. Zakaj še toliko obredov razuma in duha, ko bi lahko vse bilo tako preprosto. Bolel me je vrat in vrtelo se mi je od vsiljivih teles, polepljenih na votlinaste zidove. Menda si pač ne domišlja, da me navdihuje s tole maskulinizacijo telesnosti v zelenem. Kakor nekakšen božanski body building vsepovsod nad teboj, da se čutiš še manjšega in bolj ponižanega v tla. Bog pa zagotovo ostaja zgoraj, v brezizraznem miru privzdignjenosti.

Ampak za Wuja tudi to ne velja. Prav ničesar nima z našim bogom; ni ga ne izpustil, ne zgrabil, ne zapustil. Že samo počlovečena upodobitev boga v trirazsežni perspektivi mu mora biti nerazumljiva. Njihova božanstva, izrisana v ploskovitem krasu, najbrž ostajajo odmaknjeno abstraktna, zamejena od našega prostora in časa. Tudi zapletena telesnost evropskega, z renesanso osvobojenega in obteženega človeka se ga sploh ne tiče; niti slišal ni zanj.

Pravzaprav sploh ne vem, kdo te ustvari po kitajsko. Najbrž odvisno od vere, ki ji pripadaš; vse skupaj je precej relativno. Morda pa te nihče ne ustvari; morda se preprosto rodiš.

Vsekakor sem se tisto poletje do sitega naveličala Chanela in vsega, kar je bilo povezano z njim. Sledil mu je Opium, takrat zelo moderen. Naša letalska linija v Italijo se je spremenila, zato so me prestavili in po novem sem letela v Pariz.

Sprememba mi je bila zelo dobrodošla. Težki, omamno grenkljati vonj se je ujemal z bežečim listjem in barvami jesenskih ulic, prijetno pa mi je bilo tudi zato, ker Antoine ni znal tako dobro angleško kakor Gino. Manj sva se pogovarjala in več hodila v gledališče ali na druge večerne predstave. Vse je postalo zelo preprosto: polet, pariške ulice, pokličem ga v službo (domače številke sploh nimam), nekaj ur nakupov in razpoloženja ob kozarcu šampanjca, in že se dobiva v najinem zakotnem

hotelu. Všeč mi je bilo škripajoče, blago zaprašeno stopnišče in mansardna sobica z rožastimi tapetami. Zadoščalo je za najino minljivo, preprosto ponovljivo bivanje v dvoje. Antoine me tudi ni zapajčevinil z velikimi besedami in pojmi, ki jih ne bi mogla deliti z njim. Zadoščal mi je za svobodo.

Gino je bil vsekakor napaka. Ko sem sedela v svojem najetem stanovanju v Ljubljani in brezdelno čakala na naslednji polet, so prihajala njegova pisma. Pisal mi jih je z nadležno italijansko vztrajnostjo. Počasi sem srebala prvo jutranjo kavo in cigareto s topimi, še spečimi rokami, oči pa so se sprehajale po modrih vrsticah strastne pisave. Zdelo se mi je, da vdiram v neke tuje, nerazumljive sanje. S črnimi požirki se je razraščala po meni budnost in tujost z papirja ter se razlegala po mojih jutrih. Vse, kar se je dogajalo v resnici, v ljubljanski resnici, ni imelo s pismi nobene zveze. Ogledovala sem jih z daljave in se čudila, dokler ni zazvonil telefon.

Mama. Brez uvida je začela tožiti, kako očeta ponoči spet ni bilo, kje se je tokrat zapil in kakšen ali kako se je zjutraj opotekel domov. Na koncu je vedno začela hreščeče in utišano tuliti, s suhimi solzami, videla sem jih, kako se usipajo po razbrazdanih licih, in slišala sem svoj glas, brezodmevno zljajnan, že grem, mama, čez pol ure bom tam.

Iz svilene halje sem prestopila v kavbojke in razvlečen pulover in se odpeljala v preteklost. Znana pokrajina se je sivo razmikala pred menoj. V glavi mi je brnelo od pričakovanih besed, obrabljeno izkričanih, in žvenketa razbite posode.

Šla sem predvsem zaradi Hane in njenih steklenih oči. Če bom le mogla, jo bom zvečer pripeljala s seboj, da bova v miru napisali njeno nalogo. Hočem, da izdela v šoli. Skuhala nama bom kakav in opekla toast, in potem bova sedeli v sveži posteljnini, vsaka s svojim toplim lončkom v rokah, in se pogovarjali o čisto drugih stvareh. In potem jo bom še počesala za lahko noč: zaupljivo se bo naslonila name in razprostrla svoje svetle vilinske lase, ki jo delajo odraslo, veliko bolj, kakor pa bi smela biti, jaz pa bom segla vanje z mehko žimnato krtačo. Zaprla bo oči in obe bova molčali v obredju tihega miru. Moje dlani bodo počasi polzele po voljnih pšeničnih pramenih in počasi izmivale iz njih vse grdo in trdo, kar se vsak dan znova zažira vanje.

Ko Hana zaspi, lahko spet sežem po skrbnih belih pismih v natrganih ovojnica. Chanelaste sanje nenadoma niso več tuje in oddaljene, temveč se mi zaupljivo približajo. Zaprem oči in stopim vanje. V Chanel ali Opium ali Trezor ali kakor koli se že imenuje čas, ki ga pravkar živim.

Zjutraj vstanem zgodaj, ko Hana še spi in sonce šele previdno čuka po obzorju, da imam dovolj časa v kopalnici. Spremeniti se moram v svojo drugo podobo. Natančno se lotim zaporedja premišljenih opravil, da sem v končni obliki prava in primerna. Z vsako potezo si kupim košček svojega stanovanja in časa in svobode.

Hana me premeri z velikimi, začudenimi očmi. Ne boj se, to sem še vedno jaz, bi ji rada rekla, vendar mogoče ni res; mogoče nisem več jaz, ona pa se me tudi ne boji. Občuduje me. Zato ne rečem nič. Po zajtrku jo poljubim, ker je mama nikoli več ne, potem pa me zavzeto gleda, kako si natančno našminkam ustnice in se odišavam s parfumom. Spremim jo do avtobusa in jo neomajno potisnem vanj, čeprav me lomi od vsega, v kar jo vračam. Še enkrat ji široko pomaham, ker vem, kako ponosna je, da me vidijo njene sošolke, in se odpravim. Še nekaj ur, da znova poletim, drugam, drugačna jaz, kakor da mi ne bo nikoli treba nazaj...

Na Wuja me ne veže noben poseben vonj. Domislim se le drobnih zimskih mandarin, rezljane sandalovine in jasmínovega čaja, vendar je to povsem drugače. Takoj nato pa se domislim rosnih lotosov v mesečini, mandarin v gubah oblačila ali

pa Dišavnih gričev za cesarsko palačo. Vonjev domišljije; zapeljevanja, dostojanstva in minljivosti.

Ogovoril me je nekega dne v moji strogi podobi, ker sem se mu nasmehnila malo manj službeno kakor drugim. Preprosto me je vprašal, kako naj uporabi jedilni pribor. Pazljivo ga je razvil ter si po dlani razložil žlico, vilice, nož in dve različni veliki žlički. Sedel je v zadnji vrsti, sedež poleg njega pa je presenetljivo ostal prazen. Njegova angleščina je bila polomljena, vendar zanimivo drugače kakor pri Francozih ali Nemcih, ki so sedeli vsepovsod naokoli. Nepredvidljivo nalomljena je bila, izza praznin pa je bilo treba uganiti povsem drugačno razmišljanje, ki so ga besede bolj prekrivale, kakor pa izražale.

Za trenutek sem se obotavljala, potem pa sem sedla na prazen sedež in mu razložila zapleteni sistem orodja. Še nikoli nisem pomislila, da utegne biti zapleten: juha, ki je tokrat ni, glavna jed, pecivo in kava. Vilice sem zadržala v meso, upočasnjeno očrtala rezino in jo obetavno ponesla kvišku. Sledil mi je z iskreno vedoželjnostjo, ki sem jo lahko prepoznala; drugače mi je bil njegov porcelanasti obraz uganka. Potem sem pribor še vzporedno odložila in mu pojasnila, da se na tak način jedilni obred zaključuje. Zdelo bi se mi nekako nepošteno ne povedati mu vsega, in to me je presenetilo.

Pokimal je in se muzajoče nasmehnil. Pričakovala sem, da me bo takoj posnemal, vendar je le še enkrat pokimal in se še enkrat nasmehnil. Neprijetno sem začutila, da postajam vsiljiva, zato sem se naglo odstranila.

Ko sem mu kasneje nalivala kavo, je listal po turistični reviji iz sedežnega žepa. Počasi je obračal barvaste liste in se ustavil ob reklamah za parfume.

Kako je mogoče, da ima dišava tako nezaslišano ime, me je spet ogovoril z živimi očmi, pa še tako odurno žensko so izbrali za sliko. Preletela sem fotografijo razpotegnjeno koščene ameriške lepoticke, ko me je že nekdo poklical z zgovorno skodelico v roki. Morda se kasneje vrnem, sem ga pogledala in odhitela do nadležnega potnika.

Med izvajanjem uslužnega nasmeška in dotakanjem kave sem imela dovolj časa za razmislek. Sonce, mesec, zvezde – ime neustavljivo potrošniškega vonja. Najbrž je res bogokletno – ali bolje – človekokletno: le zamašek je treba odpreti in že te zajame filozofska izkušnja veselja. Eksistencialna utvara iz praznine. Utvara brez primere. Verjetno predvsem praznina brez primere. Mlačna mlaka praznine. In vse to v bučasti steklenički iz motno modrega stekla.

Šele ko pride kdo iz onstranstva naše zamejenosti, lahko z olajšanjem spregledam, me je spreletelo.

Utrgala sem si nekaj minut zatišja in prisedla k tujcu. Takrat sva v reviji skupaj srečala neznanega Michelangela. Stvarjenje neznanega; skritega in iskanega in morda najdenega.

Odločila sem se, da mu bom sledila v London, brž ko si bom lahko uredila polet. Telefonirala sem mu že takoj prvič – in prišel je na Heathrow, ker sem imela le nekaj prostih ur.

Letališče s svojo brezčasno in brezkraino podobo je postalo prizorišče najinih prihodnjih srečanj.

Zdelo se mi je, da se vse skupaj ne dogaja meni, temveč nekomu neznanemu v moji lupini. Opazovala sem se, in se nisem mogla poznati. Prihajal je iz neznanih oddaljenosti, ki jim nisem našla imena: plahost, zadržanost, zadrega, iskrenost, tujost – in se rokoval z mojo lupino. Boleče sem začutila, da ga pogrešam vse dneve svoje siceršnje resničnosti. Ščasoma pa so resničnost postale le še te utišane ure v

letališki kavarni, ki so se lomile v angleščini in v bližini, kakršne do zdaj nisem poznala.

Odprla sem si priklopni sedež in sedla. Potniki so bili mirni in za nekaj minut sem se lahko zazrla v megleno morje okoli nas. Predirali smo debele kosme oblakov in se dvigovali v čisto sinjino. Še vreme je drugačno tam daleč, v našem počlovečenem pritlehnem bivanju. Želela bi si ostati za vedno tukaj. Žarki sonca poševeno pršijo v oči in me zalivajo z nezemsko belino.

Ne morem te poljubiti v javnosti, me je zgroženo zavrnil, ko sem se mu previdno hotela približati. Gledal me je z bliskajočimi se črnimi očmi. Ne da ne bi hotel, je komaj slišno dodal.

Morala sem se odločiti. Wu se ni bil pripravljen zadovoljiti le z delom mene. Nisem ga mogla zamejiti v polovico svojega bivanja, razvlečenega v višine nad evropskim zemljevidom.

Ko sva se prvič dobila v hotelu, me je bilo strah, kakor še nikoli ne. Plačala sem sobo za noč z nekom, ki mi je bil tuj in neznan in bližnji – morda samo zato, da bi ugotovila, katero od tega. In ko so se me čez dolgo časa končno dotaknile njegove drobnoprste dlani, sem se zavedela, da sem tuja in neznana le jaz.

Obleka na meni je bila le nadeta podoba navideznega sveta, v katerem sem se trudila biti pravšnja. Zdaj pa je nekdo snemal z mene privzete površine in vonje in barve, ker me je videl v moji resničnosti, ki je sama nisem poznala. V vrtincu so se z mene odplavljala abstraktna poimenovanja, s katerimi sem si drugače zakoličila neobvladljivo brezbrežnost: svoboda, pripadnost, naklonjenost... Zvodenela je bleščeče plitva igra moči in prevlade. Obravnaval me je s tiho spoštljivostjo telesa, kakršne še nisem izkusila nikoli. Ni bilo več prostora za laž. Segel je vame, do tihega, tlečega bistva in me razgalil do bolečine.

Ti si v meni jaz.

Zmanjkalo je besed.

Sledila sem mu, ker sem hotela postati novo sluteno eno. Bilo mi je vseeno, kam pojdeva; vedela sem le, da me doma takšne ni. Hotela sem se znebiti vseh nanosov duha in telesa, ki sem jih do zdaj prenašala na sebi, in ostati le takšna, kakršno me je čutil on.

Samo še ženska.

Spremenil mi je celo ime.

V njegovi deželi je še čas drugačen, ker je drug. Dan se zgodi toliko ur prej, da ni več isti dan. Zalotila sem se v občutju, da šele zdaj končno živim; da ničesar več ne zamujam. Kakor da sem čarobno izstopila, in čas je postal pravočasen.

Sprehajala sem se po neskončnih drevorednih ulicah Pekinga in bila sem pravšnja. Sneg, ebenovina, kri. S slastjo sem se učila novega življenja: kako ga na novo čutim, zapišem in povem.

*

V soparnem junijskem večeru sem se sama vrnila s svečanega sprejema ob slovenskem državnem prazniku. Wu je imel še nekaj ur dela, zato bo prišel domov kasneje. Počasi sem razbirala vtise, ki so gomazeli po meni. Bala sem se bila tega srečanja, ker se mi je zdelo, kakor da bi morala nazaj v vse, kar nisem več. Na koncu sem sklenila, da grem samo na družabno prireditev, skupaj z Wujem, potem pa se lahko vrnem. Prav nič se ne bo spremenilo.

Napotila sem se v omaro z oblekami. Domislila sem se svojega nekdanjega gojenega službenega videza, in zmrazilo me je. Tudi to nisem več jaz. Oblekla bom

nekaj temno resnega, to pa je tudi vse. Ne znam več zaigrati brezbarvnega izraza ravnodušnosti.

Na sprejemu je bilo dovolj ljudi, da sva se lahko izgubila v množici. Nisem se dobro počutila. Tipaje sem prepoznavala svet zloščenih modrih površin, za katere skrivaš svoje ranljivosti, da ostane služba služba in ti ne nažira bistva. Vendar sem se tokrat znašla na neznani nasprotni strani. V vljudnem razgovoru sem z grozo ugotovila, da postaja bleščava zunanosti mojega sogovornika ogledalo, v katerem namesto njega razbiram sebe in svojo drugačnost. V tem okolju napačnost.

Zaman sem se skušala domisliti zrcalaste vljudnosti. Manjkali so mi rituali obrednih površin, zaradi katerih je ženska lahko brezpogojno uradna. Morda je to moškim lažje, sem ogledovala tujca pred seboj, da bi izluščila skrivnost. Temna obleka in rdeča kravata, snežno nedotaknjena srajca. Izza nje so vame vdirale svetle oči, neobrobijene s čimer koli; ni bilo ne utrujenosti ne razočaranja ne veselja, le vseobsegajoča zanesljivost. Počutila sem se vse bolj neobgledano, svetle oči nasproti mene pa so vse bolj izžarevale nekaj trdnega in neomajnega. Površina jim je samo posodila blišč, da jih ni bilo mogoče zgrešiti...

Obrnila sem se za Wujem, pa ga ni bilo v bližini. Pustil me je bil, da se v svojem svetu najdem sama.

Ko sva kasneje v prvem mraku vendar skupaj odšla, sva molče in naglo stopala po neenakomernem pločniku. Merila sva enake korake, zato je v dvojce odzvanjalo za nama. Mudilo se mu je in je brezmiselno hitel, mene pa je večer vznemiril.

Nenadoma me je razparala misel, ki je nisem bila pričakovala. Zadrta se je vame z nedoumljive višine odmaknjene višjega, nečesa, čemur sem se želela izmakniti:

Bo imelo Wujeve oči ali moje?

Zavedela sem se, da to ni več del mojega življenja, s katerim bi lahko razpolagala. Da to celo sploh nisem več jaz sama, temveč neko tuje, povsem neznano in samostojno življenje v meni, ki si me je prilastilo, da ga uresničim. Od mene se bo navzelo le nekaj podobnosti in lastnosti. Morda bo lupilo jabolka kakor jaz, ker me skominajo usnjati olupki; morda bo imelo moja ranljivo okrogla kolena in vrtnice v pšeničnih laseh. Morda pa bo imelo Wujeve črne oči, in ne mojih modrih.

Boleče sem se ovedela, da utegne biti to pomembno – z vsemi podpomeni, ki sem jih do zdaj uspela zanikati in – hujše – sem bila prepričana, da sem se jim izmaknila. V eni sami pomisli je svet prišel za menoj.

Na bambusno zofo sem nagrmadila blazine v udoben brlog in se spustila vanj. Po dolgih letih sem se domislila naše glasbe, česa mahlerjansko razbolelega, kar odzvanja po zajokani duši. Nič takšnega ni bilo med najinimi ploščami. Izbrala sem zateglo utišane melodije za pipo, vendar me je tokrat njihova prilasčena otožnost le še huje opominjala na mojo tujost. Morda pa to sploh ni otožnost, me je prešinilo; morda sem jo vedno poslušala narobe.

Morda sem vse skupaj razumela narobe. Ukinila sem neznano odmaknjenost. Koliko ur še, preden pride Wu? In kako naj mu razložim svojo tesnobo? Vsekakor bi jo morala najprej prevesti v angleščino, drugače me ne bo mogel razumeti. Kako boli duša v angleščini?

Najljubše na njem mi je vedno bilo ravno to, da ni poznal naše zateženosti. Hotela sem se nalesti tega od njega; obdati se z njeno zatišno odsotnostjo – in uiti sebi. – Zdaj to že vem; zdaj si to moram priznati.

Le tega nisem pričakovala – življenja, ki bo on in jaz, jaz sama, kakršna sem in ne, kakršna bi želela biti...

Pred oknom so jokavo trepetali žilavi listi ginka v ihti prvih kapelj.

Zakaj se mi naenkrat zdi pomembno, kakšne oči bo imelo – moje dete? Sem mar na koncu koncev podlegla in niti sama ne znam sprejeti ljudi takšnih, kakršni smo in zaradi tega, kar smo?

In kaj če je samo Wujeva drugačnost, njegova nedoumljiva drugačnost tisto, zaradi česar živim z njim v tuji, nedoumljivo drugačni daljni deželi? – Zato, ker me on vidi tako drugače, da lahko pod nedoumljivostjo njegovega zrenja in doživljanja prebegnem iz tega, kar nekoč nisem želela biti, v nekaj drugega – v novi udobni jaz, ki sem si ga lahko umerila sama...

Barbara Simoniti

CVETLIČNI VALČEK

Vsako soboto se ob isti uri odpravim na trg. Pot od mojega stanovanja za Šentjakobom preko Gornjega, Starega in Mestnega do Vodnikovega trga ni le nuja, ampak predstavlja tudi moj redni sprehod. Zaslužen oddih je, ker pred tem vedno temeljito pospravim in prezračim stanovanje. Red ohranja smisel življenja. Na poti srečam včasih kakšnega znanca in potem zavijeva na kavo. Resda potratno in skoraj nepotrebno, ampak drugače ni priložnosti za razgovor.

Ob Stolnici zavijem na cvetlični trg in mimo vseh stojnic do zelenjavnega trga, da si spotoma še ogledam rože. Običajno si že med tednom predhodno sestavim seznam, kaj moram kupiti, sicer bi me lahko zapeljala skušnjava in bi porabil veliko več denarja, kakor pa je potreba. Še posebno zdaj, v pomladanskem zelenjavnem izobilju.

V ustaljeni red sobotnih nakupov se mi je pred nekaj tedni nepričakovano pritaknila zgodba, ki je nisem pričakoval, in mi povsem porušila običajni obvladljivi življenjski vzorec. Še huje: zapletla mi je življenje samo. Začelo se je takole.

Na cvetno soboto sem med šopi rož nenadoma opazil nov obraz. Nekaj na njem je bilo takšnega, da sem se zdrznil in obstal. Potem sem hitro segel v cekar, da ne bi kdo mislil, da zijala prodajam. Obraz je bil neverjetno podoben Tatjani. Skoraj še mlajši, z drugačnimi lasmi in v obupno drugačni obleki – pa vendarle. Prebodel me je s podobnostjo. Hitro sem se obrnil stran; nisem hotel buljiti ko tele v nova vrata.

Pozabil sem na svoj spisek in sem kupoval kar po občutku, kar me je potem seveda jezilo. Obložil sem se z zalogo za ves teden svoje vegetarijanske kuhinje. Če grem na trg po službi, je zelenjava že postana, sparjena od sonca ali že nagnita in izbrana. V trgovinah pa je vse uvoženo in dražje, pa še bolj umetno pridelano. Zato sem vezan na sobote.

Ko nakupim vso potrebno zelenjavo, se odpravim še po sir in kruh na pokrito tržnico. Na koncu pa še po šopek rož.

Vsak teden mi branjevka Jera sestavi lep šopek. Poznam jo že in vem, da so rože res sveže. Potem trajajo do naslednje sobote. Denar za šopek si vedno pripravi v posebni predel listnice, da lahko kar sežem ponj; vedno enako vsoto.

Tatjana je imela rada rože. S trga se je vedno vračala s polnim naročjem.